

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

24. Artificium & suavitas Aristidis in laude Smyrnæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

ἢ τις ἰσομορφικῶς ἢ ἁλοῦσα ἐξελικτῶς,
 ἢ ἱστορίας συνάγει, ἢ μέτρους ἐπιτατῆς, ἢ νομο-
 δετεῖ πομπῆσι; τίς ἤ τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἐν-
 τὸς ὀφθαλμοῦ τε καὶ αἰσθητικῶν, ὅσα τε πρα-
 κτικῆ καὶ θεωρητικῆ, ὅσα τε περὶ τὰς λογικὰς ἀπο-
 δεικτικὰς καὶ ἀντιθέσεις ἔχει, καὶ τὰ παλαιότερα,
 ἢ τὰ διδασκαλικῶς ὀνομάζουσι; ὡς ἦσαν εἶναι
 τοῦ λαβυρινθίου διηγεῖσθαι, ἢ τοῦ ἐκείνου τῶν
 λόγων ἀρχὸς διαφυγεῖν, καὶ τὸ πᾶν εἰδέναι;
 ἀερονομίας ἢ καὶ γεωμετρίας, καὶ ἀριθμῶν ἑνα-
 λογίας, τοσούτων λαβῶν, ὅσων μὴ κλονεῖσθαι τίς
 περὶ τὰ ἅπαντα κομφαῖς τὸ περιττὸν διεπίσσει, ὡς
 ἀχρηστον τοῖς εὐσεβῶν θελοῦσιν, ὡς μάλα
 λοιπὸν τὸ ἀρετῶν τῶν παρὰ τὸν θεὸν ἐξείναι θαυ-
 μάσιον.

comparandus, tamen illius mores à Rhero-
 rum moribus differere? Quis in Gramma-
 tica, quæ linguam ad græcismum format, hi-
 storias colligit, metris præest, carminibus le-
 ges præscribit? Quis in Philosophia, excelsa
 procul dubio scientia, & sursum gradiente, si-
 ue eam partem spectes, quæ in actione, & spe-
 culatione posita est, siue eam, quæ in Logicis
 demonstrationibus, aut oppositionibus, &
 concertationibus versatur, quam Dialecticam
 vocant, in qua adeo excellit, ut ijs, qui cum
 eo disputabant, facilius esset sese extricare è
 labyrinthis, quam argumentorum eius laque-
 os effugere, si quando res ita postulare? Iam
 verò Astronomiam, Geometriam, numero-
 rum proportionibus, hæcenus didicisse con-
 tentus, ut non ab ijs, qui eiusmodi rebus sciti,
 & eruditi sunt, exagretur, quæ quid superat,
 ut pietatis cultoribus in iugiferum con-
 tempserit: adeo ut & quod elegit, magis admira-
 ri, ac prædicare liceat, quàm quod reliquit.

Hæc nos obiter: Qui plura volet in hoc ge-
 nere, videat Luciani Demosthenem, Plinij
 Traianum, Panegyricque Imperatorum ex
 Latino Pacato, Eumene, & alijs; nulla est ma-
 teria, in qua fecundius omnia penè ingenia
 luxuriarint.

Pro animalium laude infinita sunt apud
 Ælianum, qui eorundem finis elegantissimo
 style est persequutus. Equi encomium habet
 Hierocles in præfatione libri secundi Hippia-
 tricorum, & Gryneus in Hippiatrica. Bouem
 celebravit Libanius, Muscam Lucianus, Apes
 Quintilianus, de quibus nonnulla dixi super-
 ius. Multa etiam, quæ ad animalium laudes
 attinent, inueniuntur in hypotyposibus.

quitatem suam prober, & pulchritudinem
 ostendet: sitque, quod ait Tertullianus de
 Carthagine, in libro de pallio, vetustate no-
 bilis, nouitate scelix, quod illustrat similitudi-
 ne ducta à magnis operibus, quæ veluti tem-
 poris lima expolita sensim ad elegantiora de-
 fiunt. Hanc esse quoque naturæ æcono-
 miam difertissime declarat Philo ludæus, li-
 bro de mundi opificio.

Secundum, Populi nobilitas, qui aut in di-
 gena est, aut ab aliarum vrbiū indigenis
 quos ipse sua gloria nobilitauit, delitijs perfu-
 dit, robore animauit. Huius autem bellicæ
 fortitudinis vnum affert exemplum in Chijis
 à Smycensibus egregiè debellatis, cuius vi-
 ctoriæ monumentum, Nauis est, quotannis in
 pompa Bacchanaliorum delata.

Consuetum illud fuit antiquis, arma, cly-
 peos, signa, vexilla, naues, & cætera huiusmo-
 di, ad victoriæ monumenta seruare, sic C.
 Metimius Rostratas prisceorum Latinorum
 naues, quas deuicerat, in rostris collocari ius-
 sit, vnde, & loco nomen.

Tertium, Omnis venusta transi-
 tione pluribus, ut latis perspectis, ad commendationem
 pulchritudinis delabitur, quam epistolis ad-
 modum laudat, dignam asserens, quæ inter
 stellas collocetur. Sic Eriua Lesbia, Romam
 dixit, τῆς Ὀλυμποῦ, Olympum terræ.

Quartum, Formæ illius ecclestis notas, &
 insignia sigillatim expendit. Sunt autem stus,
 Rxi magni-

*Artificium & suauitas Aristidis in
 laude Smyrna.*

CAPVT XXIV.

Babylonis
 descriptio-
 nem vide
 apud Philo-
 str. l. i. c. 18.
 p. 17.

Inter res inanitas celeberrima est hæc vr-
 bium, in qua visum est Smyrnæ encomium
 ex Aristide subijcere, quod elegantissimæ ci-
 uitati videatur suauissimam orationem ac-
 commodasse.

Sunt autem eius hæc præcipua capita.
 Primum laudis caput, est ab antiquitate,
 quod Smyrna tertio instaurata, ex eo & anti-

*Anathema-
 ta vici-ria.*

*Olympus
 apud Eri-
 nam.*

magnitudo, partium vrbis aptissima conformatio, ornamenta, quibus tot, & tam varijs collucet, vt tota ex signis, & picturis conflata esse videatur. Strab. l. 14. de his verba faciens laudat in Smyrna post situm, *ῥυμομοίαν ἀφορον, ἢ δὲ ἐς λιδοστρώτους, τοὺς μεγάλας, τε-
ταγώνας ἐπιπέδους τε καὶ ὑπερώδεις*, vicos commodè deductos, vias lapidibus stratas, porticus magnas, & quadratas, in planis, & editis locis.

Quintum, Post confirmata præcipua verbis membra, ad singula descendit, & laudat ædificia, templa, theatra, gymnasia, fora, portus, lauacra, curricula, fontes, quorum & species, & multitudo delectat: His accedit tanta ex aeris temperie suauitas, vt vrbis tot ædificijs extructa, turis tamen amœni instar esse videatur.

Sextum, Post tot rerum, & spectaculorum frequentiam commodè subiecit *ἰσφαιμῶν* merè Atticum, & suane, non hyperbolis vastum.

Septimum, Ab ædificijs transit ad cætera vrbis adiuncta, Animi, corporisque voluptates, ac imprimis artes commendat, quarum tantam esse copiam dicit, vt iure quis Smyrnam Disciplinarum Larem appellaret.

Et exijs magna quidem effluit animi voluptas. Ad corporis autem tum vilitatem, tum oblectationem, vberimus est maris, terræque prouentus, & omnis generis opificia, quibus vita ciuili adiuuari, ornarique possit.

Octauum, Et ne quid ad singularem voluptatem hominibus præsertim literatis desit, pro vrbis portis non est quidem ille Apollo *ἄπολλων*, qui a Græcis, Hesychio teste in ara columnæ speciem referente colebatur pro foribus, sed fluuius Meles Homeri natalibus insignis, qui Smyrnam abluens eandem incredibilem suarum deliciarum spectaculo perfundit. Huius superiores fontes describit in orbem circinatos, & pulcherrimis monilibus similes; posteriora aquarum Euripis scaturientia, ostia nullo aquarum tumultu obstrepentia, pisces cicures, ludibundolque præfluentes.

Ad summum, fluuium nobilem, cui vt Sperchio Iuuenes, cincinnos, sic carminum primitias, in Homeri honorem nobilissima quæque ingenia consecrant.

Nonum, Meles in amœno fluuiio succedit amœnus Neptuni campus, exporrecta quæ amplianities, maris antea æstu perfusa, nunc

autem sola ipsius vestigia, non sine amœno quodam spectaculo ostentans Ex eo amplissima, & pulcherrima vrbis facies, iucundissimisque prospectus.

Decimum, Post tot ornamentorum expositionem colligit, tantam esse vrbis gloriam, vt vni Smyrnæ decor damno esse videatur, quo minus à suis laudatoribus ornari possit. Tum infert similitudinum aliquor delicias, portum cum vmbilico, mare cum vrbis oculo comparans, quæ vt aptiora, carminibus Mularum filijs relinquit.

Vndecimum, Pulchritudo sine gratia, hamus est sine esca natans, quamobrem rectè post ciuitatis pulchritudinem subiungit affusam illi gratiam, quam cum Iride, Lyx suauissimo concentu, & splendore, qui ab Homero in ædibus Menelai describitur, egregiè comparat.

Duodecimum, Pauca de sinu maris, & portu subintexit, quasi cum subterfugissent: Sed consultò, artificiosum hunc orationis exitum quæsiuit, vt cum de portu ageret, orationem appelleret ad portum.

Hæc porro suauioris elegantia visa.

Aristides.

Οἶμαι γὰρ, ἢ ἐν τῷ ἑδάλον πόλεως ἢ ἐν φαινεταῖς κατὰ ὑψικόν, ὡς περὶ τὸ θεράνον φασὶ τὴν Ἀριστίνης, καὶ ἄλλα ἑδάλα ποταμῶν τε καὶ ἄλλων, ὅσα πρὸς θεῶν ἐτιμῆθη, τὴν ἀνφαινεταῖν νικῆσαι. αὐτῶ μοι δοκεῖ περικύβητα παράδειγμα πόλεως εἶναι, &c.

SI qua præstantissimæ vrbis imago in caelo esset collocanda, velut Ariadnæ aiunt coro nam, aliâque tum fluuiorum, tum animalium Dijs dilectorum simulaera; Smyrnam equidem ex ætate præ cæteris eo honore dignam fore: aded videretur exemplar quoddam vrbis esse, nec vel Homero ciue, vel alia ad commendationem arte indigere, cum ipsa suamorem omnibus concilieret, ac penè cogat, neq; aures, sed oculos suæ pulchritudinis admiratione perfundat.

Primum mari inuisens, perpesuum emittit pulchritudinis florem, quâ non paulatim constituta sit, verum tota simul è terra emerit. Magnitudinè verò non pro necessitate, vel occasione sortita est, sed vbiq; ampla.

*Apollo
ἀπολλων
civitas pro
foribus
Meles.*

*Pulchritudo sine gratia
hamus sine esca.*

*Ex ætate
in laude
pulcherrima vrbis
apertissima.*

sibi que similis conspicitur, & laxitatem pro incremento pulchritudinis habet: neque multas esse vrbes dispersas dixeris, sed vnam multis parem, eamque sibi variarum partium nexu conformem, non aliter, atque in humano corpore, vinciri inter se pulchra membrorum coagmentatio solet.

Iam ornamenta, quæ tum in ipsa, tum circa ipsam visuntur, æque sunt & multa, & splendida, atque omnium maximè exoptanda. Quinimò tota, sicut vestis aureis imaginibus illusa collucet. Si quidem ab occasu ad ortum processeris, è templo in templum venies, & à colle ad collem per vicus pulcherrimos.

Quod si in arce consistas, tum & mare subterfluit, & suburbia appellant, & vtrisque ciuitas permixta; tribus iucundissimis spectaculis animum exhilarat: nec habet quis vbi oculum figat, vbi ad se singula, tanquam in vario monili, attrahunt. Cum ab arce descenderis, ortui exposita loca te excipient, ac primum templum pulcherrimum præsidis Deæ.

Vrbis egregia ornamenta.

Quæ autem deinde sequatur, ne senex quidem posset commemorare commode. Nam omnia deinceps ad litus vsque gymnasijs, foris, theatris, portibus, aliisque ornamentis tum arte, tum natura factis certatim resplendent, nec quicquam vel spectaculo, vel vsu caret.

Ac lauacra quidem tot sunt, vt penè dubites, vbi lauare velis: Curricula verò omnis generis, partim in vrbe media, partim in finibus, eaque inter se præstantia. Fontes deinde tot sunt, quot ædes: imò etiam, ac plures: tum vici pro foris, ijque quadrifariam se inuicem secant, quòd plenius sole collustrantur, atque adèd, quòd mox negabam, multas propemodum vrbes, ac singulas ad imaginem totius describunt.

Auræ verò tum vernæ, tum æstiuæ etiam Lusciniarum, ac Cicadarum poeticarum dulcedinem superant: aliæque alia peragrantes loca: memoris instar vrbes totam reddunt.

Quanam, vel pictura, vel sculptura possit hæc exprimere? Quia perpetuò tanquam in solemnem exornata pompam, & priuato splendet, & publico apparatu: Persico elegantius tentorio spectaculum. Animi præterea voluptates nunquam hic deficiunt, nec Musarum vlla, quæcunque ciuitates hominum frequentant, caremus. Nam & indigenæ sicut, & aduicæ multæ: adèd, vt disciplina,

rum quidem ratione, Latrem hunc regionis facile dixeris. Theatra verò varia, tum ad certamina, tum ad alias ostentationes comparata, magna sunt numero. Ad hæc, officia omnis generis, manisque, ac terræ proventus æqualis. Denique vtrique hominum generi tota hæc vrbs est commodissima, siue qui in otio, & voluptate stantur degere, siue qui tacite philosophari volunt. Aptas enim laboribus remissiones habent, ita vt fatigati non possint.

Iam qui pro foribus est ornatus ciuitatis, instar Compitalitij Apollinis, Meles cognominis, Nymphas è fontibus, per specum deducta mare, vt illæ cum lauacrum habeant perenne, tum à Nereo Nereides modico recipiant intervallo.

Pariter autem ex antris, ædibus, arboribus, atque etiam ex medio flumine Meles exilit, & ad mare progreditur. Ac superiores quidem eius fontes circulari sunt figura, & monti valdè similes, inferiora speciem Euripi referunt. Ad ostia verò minimum strepit, ac lenissimis fluctibus mari miscetur, curus & accessus concitati excipit, & recessus mitescens comitatur, vt difficilis sit concursus animi aduersio. Quinimo piscium abundantiam, qui quidem cicures sint, & in ripa cum hominibus epuleantur, & ad tibiam saltent, atque insultent conuiuiis: cum vel pueri narrare possunt, tum omnibus videre licet: Pulchrioribus autem fluij partus, ijque in omnes effusi ciuitates, in Homero communi Græcorum nutritio, & amico, tam parentibus, quam ipsismet pueris, meritò censentur. Quocirca iure singuli ad Meletis, tanquam ad Speichij fontes, quòd ait ille, orationum, non crinium primicias obtulerint, vt Homeri causa fluiurum celebrent Melete traicte, Neptuni campus occurrit: quod est vrbs donum, simile meo iudicio, ac dissimile Thesalico. Nam vt ille deductis montibus planam reddidit Thesaliam, emisso ex palude Peneo: ita hic de montibus mare reduxit, parem terreneo marium ornatum vrbi concilians.

Pisces enim.

Neptuni campus.

At poeta quidem aliquis hoc fontasse deletionis causa diceret, portum quidem vmbilicum vrbs occupasse, mare autem oculum, non minus ijs, qui fines vtrique incolunt, quam accolis conspicuum: tum arcem quidem vndique ex vrbe eminere, mare autem, quasi basim triangulam subtere, hæcenus à Melete ad ortum discedens, quatenus flexui sufficiat. Sed hæc quidem, inquam,

per partes a quoque illustrare possit. Gratiam vero, per omnia, more Iudis, diffusam, quæque vrbem, instar Lyrae, tum sibi, tum externis ornamentis consonam reddis, & perpetuum instar aris Homericæ ad caelum usque pertingentem splendorem, quisnam verbis consequi possit? Non ita, nec Meles præclaros habet liberos, nec eloquentia quisquam valet. Quinimò sola inter omnes vrbes spectatorem, non auditorem postulat: nec tam spectatorem, quam conuictorem perpetuum, si quis ipsam probò perspicere velit, laudumque mercedem laudem reportare.

De singulari eiusdem authoris artificio, in laude Putei.

CAP. VI. XXXV.

Putei laudatio in artificio.

Laudamus tuos ad Puteum; Qui elegantem philosophæ artem contemplari voluerit, legat quæ scripsit *ὡς τὸ φεῖλογ ἀσκητικόν*. Inueniet profecto disertum hominem, nihil eorum omisit, quæ ad Putei commendationem facere possunt: incipit.

Τὸ δὲ ἀρχαῖον τὸ φεῖλογ τὸ ἱερὸν, & cætera.

Primum Exordium est per addubitationem, ex abrupto: quasi nesciat, quid de Puteo Æsculapij sit dicturus, vnde orationem auspicari debeat. Tuum illud elegans est, quod subiungit, facilius esse eiusdem putei aqua pellucida sitis ardorem restringere, quam laudes aquæ prædicare. Pressisse videtur in eo, sicut solet, Demosthenis vestigia, qui in *ἰπποφίω* dixit mortuos ferre, cuius in promptu esse, ac laudare difficile Illustrat, deinde orationem præclara, & ex amantibus ducta similitudine, qui delicias suas præsentibus indicare possunt: absentes pro desiderio commendare non possunt. Sic apud Maximum Tyrium. Deiamator *ἀδελφεὶ πρὸς τὴν τὴν πατρίδα, & Ἀμύβροτον* Πάριον, & silentio potius laudat, quam oratione.

Secundum caput est, Principium laudationis à situ, seu loco, in quo commendatur salubritas, puritas, pulchritudo, celebritas, sanctitas, propter templi scilicet religionem.

Tertium, Comparatione locum magis ornat, & commendat. Ipsenim Epidaurum Æsculapij natalibus illustrato anteponeit, quod

Æsculapius Epidaurum, istius sedis amonitate illectus, videatur reliquisse.

Quartum, Laus aquæ ab origine, quod fluat à platano, vel, quod sanctius est ab ipsius templi fundamentis.

Quintum, Proprijs notis aquam commendat, septem autem illæ sunt, tenuitas, leuitas, lenitas, dulcedo, habilitas ad potum, perennitas, & incorrupta quædam sinceritas. Leuitatem eius ex eo probat, quod non ut Peneus fluuius patatur sibi. Titarestum superfundit, sed omnibus innatet, in profundum; non leucus, ac fleuileum lignum solet, demersis. Huius naturæ est amnis Silius, qui nihil sibi innatere patitur, ut author est Strabo lib. 11. ἐν τῇ ὁρατῇ Σιλίας καταμάχεται ἐν τῷ μύθῳ ἐπιπέλας.

Sextum, Aquam Æsculapij, cum ipsius Stygis viuo audeat comparare, cuius vis ineluctabilis esse perhibetur: nam omnia metalla, & lapides perforat, præter pocula ex cornu Alishi Scythici confecta, quorum materiam miratus Alexander, Delphos misit, & Apollini consecrauit, ut habet Ælian. de animal. lib. 10. Itaque cum indomitus videatur hic liquor tantis viribus efferverescens, non quidem robore parem hanc aquam facit: sed apposita eius neceatæ suauitate, Stygem eleuat.

Septimum, Laus ab aquarum copia, quam per dolij antapodosin illustrat. Rationem autem eius copiam avertit, quod Æsculapij sit, veluti administer, cuius cum semper profusa sit benignitas, puteum talem illi esse oportet, qui, nunquam interistente aquarum vbertate, mortales potet, & exhiberet. Sic Vulcani instrumenta ad Domini nutum præsto sunt apud Homerum, suo pte motu (tantum est obsequij studium) procurrentia.

Octauum, Delabitur ad usum, celebritatem, & varias huius aquæ utilitates: quod non tantum potui, lotionibus, templi iustificationibus, amoenissimo præterea voluptatis spectaculo, sed ipsius orationibus deseruiat. Quod autem hic assertit de aquarum medicinis. Plinius exequitur l. 31. c. 2. sed & Tullius Laureas celebravit carmine, fontem Ciceronis, cuius aqua fuit oculis saluberrima.

Ut quomam totum legitur sine sine per orbem.

Sint plures oculis, qua medeantur aqua.

Roterat & Dæmon ad falsi numinis venerationem fouendam, in hoc Æsculapij fonte ali.